

1900

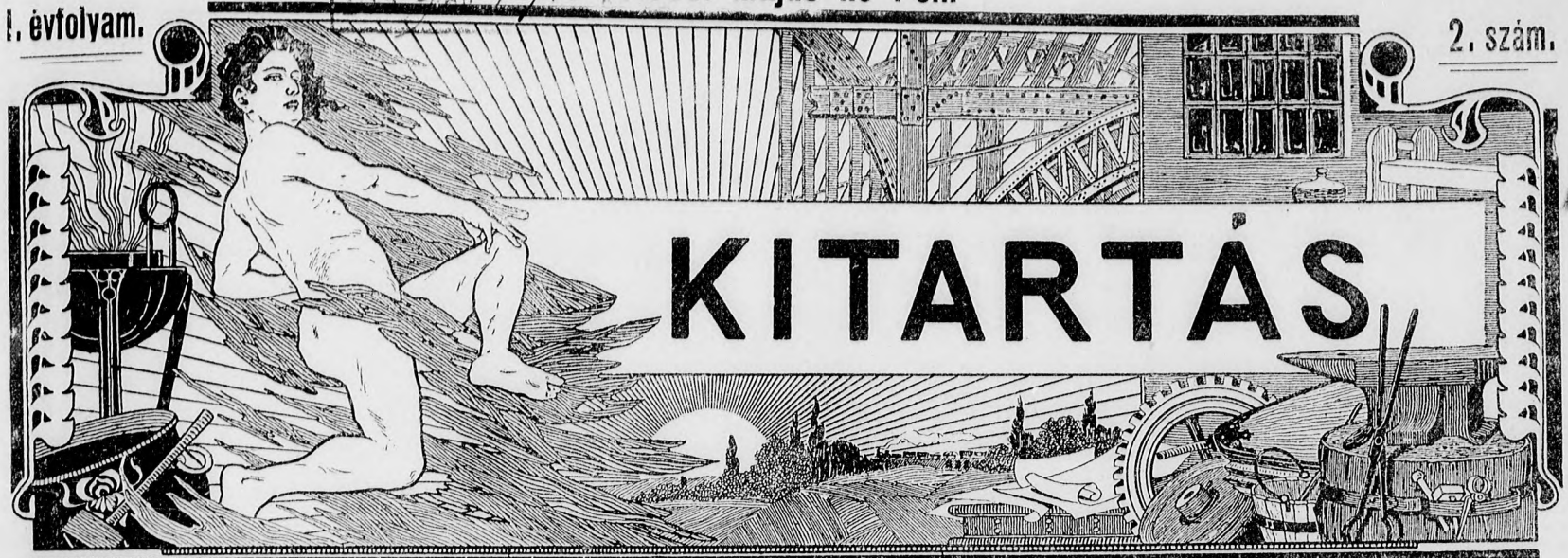
M. N. MUZEUM KÖNYVTÁRA
Hírlap-Könyvtár
Növedéknapló

1899. május hó 1-én.

I. évfolyam.

2. szám.

26.

Vasutasok, gyári és ipari alkalmazottak és munkások hetilapja.

MEGJELENIK VASÁRNAPONKINT.

Előfizetési díj:
Helyben és vidéken postaküldéssel . . . 12 frt.
Az előfizető az előfizetés első évében balesetre, a további években pedig úgy is, mint felesége baleset-
esetre és ugyancsak az előfizető betegség esetére
biztosítva van.

Felelős szerkesztő:
benedekfalvi dr. LUBY GYULA,
köz- és váltó-ügyvéd,
a m. kir. államvasutak titkára.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST,
VIII. ker., József-körút 28. sz.

Mit akarunk!

Segíteni akarunk és fogunk az alkalmazottak és munkások súlyos helyzetén. Sok ezernek egyesülése által akarjuk és fogjuk lehetővé tenni azt, a mit egyesek, önmagukban állva, megtenni nem tudnak. Egymás közt osztjuk meg a gondot és a terhet és együttesen gondoskodunk magunkról és a hátramaradottak jövőjéről. Ez a mi programmunk. Az emberszeretet programja!

A nagy, hatalmas vállalatok silányan, sokszor sehogy sem gondoskodnak alkalmazottaik sorsáról s jövőjéről. Maga az alkalmazott és munkás sem biztosítatja jövőjét, mert nem áll módjában, hogy negyedévenként 10—15 forintot fizessen valamelyik biztosító társaságnak.

Ezeken a nehéz állapotokon akarunk segíteni, midőn több ezren összeállunk s mint egy nagy család osztjuk meg egymás közt a bennünket érő csapásokat.

A mint elegenden leszünk már együtt, a mint együtt lesznek az erre szükséges feltételek: szövetkezetté alakulunk.

Már is dolgozunk az alapszabályokon. Csak néhány hónapi törekvés kell s együtt lesznek a feltételek is.

Minden tiszta, őszinte ügynek, hová a család, az ámitás útát nem talál, sok ellensége akad. Így vagyunk és így leszünk mi is.

Mások háta mögé bujva támadják ügyünket azok, a kik anyagi érdekeiket látják veszélyeztetve általa. Az ilyen önző, hazug lármára ne hallgassunk!

A mi eljárásunk mindenkinek szeme láttára folyik le.

Lapunkban folyton beszámolunk az elért eredményekről, a bennünket ért csapásokról.

Az ügyvezetésben az érdekelt altsztek, szolgák, munkások által beválasztott bizalmi férfiak — számszerint harminczan — vesznek részt, azok havonta egyszer valamennyien együtt vannak, azonkívül velünk folyton érintkezve, fáradoznak a szövetkezet létrehozásán. Ezek vigyáznak arra, hogy sem az általuk képviselt érdekelteknek jogain csorba ne essék, sem saját becsületüknek ártalmára ne válják az ügyvezetés.

Többet ér az ügynek az, ha saját kebelükből, saját vérükből valók képviselik az alkalmazottak és a munkások érdekeit, mint ha egynehány jól hangzó névvel csinálnak reklámot, a melynek birtokosai azonban édes-keveset törődnek azzal, hogy mit mívelnek cégérük alatt az illető egyesületben.

Az a harmincz bizalmi férfi, kik társaikat, rokonaikat képviselik, a mint látják azt, hogy csak egy hajszálnyira is eltérünk a kitűzött céltól, a kitűzött programtól, azonnal ki fogják kiáltani az elkövetett visszaélést az érdekelteknek és azok nagyon jól tudják, hol kérjék számon azokat a jogokat, a melyeknek megszerzéseért nehezen megtakarított pár garasukat föláldozták.

Így aztán azt hiszem, hogy józanul gondolkozónak nem lehet kedve gaz játékot játszani.

A legtisztességesebb ügynek is le kell számolnia az aggodalmakkal és orvtámadásokkal és minél megközelíthetlenebb, minél becsületesebb a törekvés, annál több támadója akad.

Tehát beszéljünk tisztán és őszintén.

Azt nem gondolhatja senki, hogy azok, kik az ügyet kezdeményezték, jó nevüket,

A m. kir. államvasutak igazgatósága által 41.886/99. sz. alatt engedélyezve.

jövőjüket, állásukat odadobják egy piszkos üzérkedésnek. De hát erről nem is volt szó, ezt nem is merete mondani senki.

De nem akarják ügyünk ellenségei megérteni azt, hogy min alapszik az a szövetkezet, a melynek létrehozásán fáradozunk.

Nem akarják megérteni, mert mindig ott lebeg számításukban a befolyásolásokra, a tiltott üzelmekre szükséges nagy anyagi áldozat.

Mindjárt megmagyarázzuk keletkező szövetkezetiünk szervezetét.

Daczára az egyesületek megrontott hírének, daczára annak, hogy némely üzérkedő lapvállalat a bizalomnak nagyon sokat ártott, már is több mint 2000 alkalmazott és munkás csatlakozott hozzánk s így bizton remélhető, hogy ez a szám rövidesen nagyra fog még nőni. Hisz csak a magy. kir. államvasutaknak körülbelül 9000 altisztje és 19.000 szolgálja és mintegy 30.000 munkása van.

Minél inkább szaporodik a belépők száma, a mire biztos ígéreteink vannak, annál kevesebb teher jut egyre-egyre.

I. Mindenki fizet évente 12 forintot és pedig havi 1 forintos részletekben.

Ebből a 12 forintból fizet a szövetkezet:

a) 4 hétnél tovább betegeskedő tagnak, betegsége tartamának minden hetére 10 koronát, egészen 8 hétig. Ha a szövetkezet vagyoniilag erősödni fog, akkor ezt a kedvezményt még ki fogjuk terjeszteni;

b) a tag feleségének elhalálása esetére: a 2. és 3. év első napjától kezdve 300 koronát;

a 4. év első napjától kezdve 500 koronát. Már 3000 embernek a 12 forintja is évente **36.000 forintot tesz ki**, ebből ez a teher bőven futja.

Ebből a 12 forintból tesszük az első négy évben félre a szövetkezeti jegyhez szükséges 40 koronát is, és ha az illető a legkésőbb egy év múlva okvetlen megalakítandó szövetkezetnek esetleg nem akar majd tovább tagja maradni, *visszakapja a szövetkezeti jegyére tartalékba tett összeget.*

II. Mindenki fizet, ha a szövetkezeti tagok valamelyike elhal, a szükséghez képest, — de csak a második évtől kezdve, — 10 krt.

Ezért kap a tag elhalálása esetén annak örököse

a 2. év első napjától kezdve	500 koronát,
a 3. „ „ „ „	1000 „
a 4. „ „ „ „	2000 „

Ez a 10 krajczáros hozzájárulás kit sem ejthet gondolkozóba. Eddig beszerzett adataink közül a legrosszabb szerint is 24—50 éves koru 10.000 ember közül átlag évente 85 ember hal el. Így aztán a legrosszabb esetben is

legfeljebb 8 forint és 50 krajczárt fizet minden tag évente.

Am ez a hozzájárulás is a tagok szaporodásával mind kisebb és kisebb lesz.

Első szervezkedésiünknel, minthogy május hó 31-ikéig 50 éves korig fogadunk el belépőt, legrosszabb a halálozási arány. Május hó 31-ike után csak 45 éves korig lehet belépni. Ha ezen koron túl lép be valaki, az már csak a kedvezmény felében fog részesülni.

Tehát a halálozási arány most a legrosszabb. Mindig jobb és jobb lesz. Tudvalevő dolog, hogy a vasúthoz belépőket orvosilag megvizsgálják s így minden új alkalmazott és munkás, ki hozzánk csatlakozni fog, nem csak állandósítja, hanem javítja is a halálozási esélyeket.

Minthogy a szövetkezet, mint ilyen, kölcsönösségen alapszik s nyereszkezni nem akar, az a tag, ki indokolt okból (pl. áttás, illetve munka nélkül van) a díjfizetéseket nem teljesíti, bár azon időre, míg a fizetéseket nem teljesíti, jogai szünetelnek, de ha egy éven belül az elmaradt részleteket pótolja, *régi jogaiba* lép vissza.

Ha 16 évi díjfizetés után válik a tag munkács keresetképtelenné és ezt beigazolja, bár fizetéseit nem folytatja, mégis megkapja a halála esetére biztosított összeget.

Minden rosszakaratu szó tehát, a mivel a szövetkezést megakadályozni akarnák, nem lehetne egyéb, mint egy-egy tisztességtelen, önző érdek feljajdulása, mely eddig az alkalmazottak és munkások garasaiból élőködött.

Apró balesetbiztosításokra nagyon kevés kell. Hisz ime mi is biztosítjuk már az előfizetés első forintjának kézhezvételét követő 24 órától kezdve minden előfizetőnk a „Nemzeti baleset- és munkásbiztosító részvénytársaság“-nál 2000 koronára, ha baleset folytán elhal, vagy munkaképtelenné válik, — 2000 korona erejéig pedig, ha őt csak részlegesen is munkaképtelenné tevő baleset éri. Bármilyen kis balesetért is kártérítést kap az illető. Ha jobb kezét elveszti, 1200 koronát, ha balkezét, egyik szemét elveszti 1000 koronát kap és így tovább.

Mi fizetjük ki ezt a balesetsegélyt mindenkinek, hozzánk kell, hogy forduljon az illető s illetve az örökös. Mi szavatolunk az illetőknek, minékünk szavatol azután az egy millió korona alappal bíró „Nemzeti baleset- és munkásbiztosító részvénytársaság“, melylyel erre nézve szerződést kötöttünk.

Am, mint előre bocsátottuk, a baleset ellen való biztosítás csak kis kedvezmény, ezzel csak meg akarjuk már az első évben óvni tagjainkat a legsúlyosabb eseményektől.

A befizetett összegnek legnagyobb részét

a szövetkezet előkészítésére, az ehhez szükséges tőke biztosítására fordítjuk.

Hogy tényleg így járunk el, ezt biztosítja állásunk, ezt biztosítják a mellettünk működő bizalmi férfiak, kik valamennyien ezen tiszta, becsületes ügynek sikerén fáradoznak.

Ha ezen munkákban bennünket megtámadnak, azt csak rút, leplezett érdekből teszik. Ám ne hallgassunk a saját érdekükben hazudozókra, ne hallgassunk az idegen érdekek bérenczeire.

Tisztán, leplezetlenül ismertettük meg céljainkat. Azok, kik eddig csatlakoztak, tántoríthatlanul ragaszkodnak is hozzánk.

Ügyünk győzni fog, mert tiszta és becsületes.

Számításaink egyszerűek. Nagyhangú frázisokkal nem lehet annak ártani. Mielőtt az eszme szolgáltatába álltunk a legkisebb részletéig számvetést csináltattunk arra illetékes és megbízható biztosítási szakférfiakkal. Biztos alapon állunk.

Csatlakozzatok tehát minél számosabban hozzánk! Használjátok föl az ide csatolt utalványt, küldjétek be vele az első *egy forintot*, melylyel már a felsorolt kedvezmények elsejét azonnal biztosítjátok, a többire pedig jogot szereztek.

Az összeg beküldése után egy kötvénykönyvet küldünk a tagoknak, melylyel biztosított igényeit adott esetben *azonnal* érvényesítheti.

Az első részlet beküldése után minden tag egy postai *cheque*-könyvecskét is kap, melylyel a további részleteket portómenesen küldheti be.

Csatlakozzatok minél többen ügyünkhöz, melynek jelszava: „Kitartás“.

A „Kitartás“ vezetősége:

Dr. Luby Gyula,
m. kir. államvasúti titkár.

Kis emberek, nagy célok.

A közelmúlt napok országgyűlésein a kis emberek helyzetével foglalkozó beszédeket hallottunk. Rég nem hallott, jóleső szavak. Az itt tett kijelentések és kívánalmak a külső végrehajtó szolgálatnál levő vasúti altisztek és szolgák jövőjét is hivatva vannak a jelen aggodalmakkal teljes helyzetéből kiemelve kedvezőbbé tenni. E beszédek egyrészt a kormány jövő tevékenységét mondták el a munkásosztály érdekei körül, másrészt azonban a társadalom és kis emberek felrázására alkalmasak az által, hogy eszmét, kiinduló pontokat jelölnek meg a helyzet javítására. Ezen eszme: az önszegély, melyből a biztosító és szövetkezeti intézményeket lehet és kell kihámozunk. Lássuk e gyér, de becses felszólalásokat.

A kereskedelemügyi miniszter márczius hó 22-én tartott programbeszédében a többek közt a baleset elleni biztosítást nevezte meg egyik valódi és természetes szükségnek, melynek kellő

alapos előkészítés után való czélszerű megoldására kell törekedni. Mikor bárki, még az egyenesen is eltörheti a lábát, mennyivel inkább érheti baleset a külső végrehajtó forgalmi szolgálatnál foglalatostkodó vasúti altiszteket és szolgákat. A biztosítás ügyét a földművelésügyi miniszter még a kereskedelemügyi miniszternél is részletesebben és nyomatékosabban emelte ki s e kérdést ő már olyképp kívánja megoldani, hogy áldozatát úgy a köz, mint a biztosító hozza meg. A mily mértékben járul azután hozzá a biztosító elem, oly mértékben lesz joga is bizonyos önkormányzattal a biztosítási kérdések intézésébe be is folyni. Itt tehát már az állam hozzájárulása is kilátásba helyeztetik a biztosító intézménynél. Sajnosan tudjuk, hogy a társadalom, sőt maga a munkásosztály legnagyobb része sem jutott el még idáig, tudniillik a szavakhoz sem, pedig szó még nem kezdett. Megnyugvással konstatálhatjuk, hogy mi ezen szavak elhangzása előtt nemcsak ismertük a bajokat, orvoslásukért az előmunkálatokban nemcsak fáradtunk, hanem megszüntetésükre előbbi lapszámunk czikkeiben az önszegítő módokat is megjelöltük; s ha bár eddig alakilag nem is vagyunk a miniszterek által óhajtott és állami támogatást is igényelhető helyzetben, erőink összetevésével már is megtettük ama lépéseket, melyek rövidesen a szövetkezeti biztosításhoz vezetnek. Az önszegély eszméjét e tekintetben az országgyűlésen Károlyi Sándor gróf képviselő vetette fel, midőn Angolország példáját ajánlja, a hol önkéntes a biztosítás, a hol eleinte csak kevesen biztosították egészségüket, életüket, nyugdíjukat, de később mind többen. Ám csak úgy érhetünk el kevés áldozatokkal nagy előnyöket, ha erőinket összegyűjtve alkotunk s alkotásunk gyümölcsét magunk szedjük.

A vasúti altisztek és szolgák érdekét felkaroló másik intézmény az országgyűlésen kevésbé nyert kifejezést. Ez a tulajdonképeni szövetkezet. Mi a szövetkezés célja általában? Az, hogy a különálló gyenge erők összefoglalása oly feladatok kivételére, melyekre egyedül nem bírnak elég erővel. Miként a szövetkezeti biztosítás emberileg lehető védelem a vasúti alkalmazottaknak és családjuknak az előre nem látott véletlen okozta nyomor ellen, oly védelem a tulajdonképeni szövetkezet a kizsákmányolók és üzérkedők ellen a mindennapi életben. Ebben is erőink összetevésére van szükség.

Áldozunk e czéloknek. E törekvések megvalósulta nemcsak könnyíteni fog a kis ember anyagi helyzetén, hanem a neki annyira szükséges takarékoságot és összetartást szülve, az egész munkásosztályt emeli súlyban, erőben s befolyásban.

A munkásviszony egy németalföldi gyárban.

— Dr. Kanyó Géza. —

A Delft németalföldi városban levő németalföldi szesz-, élesztő- és olajgyári társulat telepén Van Marken igazgató oly munkarendszert s ezzel kapcsolatos intézményeket léptetett életbe, melyek a munkásokat a mai társadalmi állapotokkal, a mai műveltséggel kibékíthetik, sőt a magasabb társadalmi osztályok előnyeiben is részesítik. A munkások anyagi előnyeire, jólétére sőt szellemének foglalkoztatására,

rányuló intézményei után a gyár alkalmazottai meglehetősen és nyugodtan nézhetnek a jövőbe s igényeiknek megfelelő egyéni, családi s társadalmi életet élhetnek. Lásuk tehát eme delftinek nevezett rendszert, miként Földes egyetemi tanár utazása közben szerzett tapasztalatai után ismertté tette.

A munkabérrendszernél egy az igazgatóság és a munkásbizottság között létrejött szabályzat az irányadó. Alapját a személyzet beosztása képezi. Következő csoportok vannak: főhivatalnokok, hivatalnokok és főmesterek, alsóbb hivatalnokok és almesterek, irnokok és munkások, segédírnokok és segédmunkások. Ezen utóbbiak húsz éven aluli fiatal emberek. A munkát a szükséges ismeretek és ügyességek, a felelősség, a testi erő stb. szerint osztják ki. A főhivatalnokok, hivatalnokok és főmesterek fizetését és bérét az igazgatóság megegyezés alapján állapítja meg. Az almesterek fizetése 10 órai munkanap mellett 14 fjt hetenkint. Az almesterektől lefelé a bér óraszámban számítatik és fizettetik. Az összes munkások a végzendő munka szerint hat osztályra osztatnak. A hat bérosztály szerint egy-egy órai munka bére a következő:

1. bérosztály	16·5 cent, azaz	15 kr.
2. „	17—	15½ „
3. „	17·5	16 „
4. „	18—	16½ „
5. „	18·5	17 „
6. „	22—	20 „

A legelső osztálynak a bére tehát úgy van megállapítva, hogy a mellett még olyan keresetre lehessen szert tenni, melyből egy nem nagyon számos család szerény igényei kielégíthetők. Ez a legkisebb a jelen viszonyokhoz képest 12 fjtban állapított meg. A segédmunkások óránként 12 centet, azaz 10½ krt kapnak. Az irodai munkások 7½ órai munka mellett kapnak 7—15 fjtot. Oly

munkások, kiknek munkája különös képességeket követel, 1 fjt után 2—20 krral magasabb bért kapnak.

A munkások a fentebbi hat osztályon kívül még egy osztályozásnak vannak alávetve a szerint, a minő a buzgalomuk. Ennek megfelelően öt osztály állítatik fel. Minden újonnan belépő munkás csoportjának első osztályába kerül. A magasabb osztályba való előléptetés minden év január 1-én a tapasztalt buzgalom alapján történik. Minden munkás, a ki az első év után nem jut a második, a második után a harmadikba stb., a szokásos felmondás után elbocsátatik; ez által is a buzgalom kifejtésére kívánnak a munkásoknál hatni. A magasabb osztályhoz való tartozással jár a bérnek felemelése, mely a második osztályban 1 fjt után 2, a harmadikban 5, a negyedikben 10, az ötödikben 20 krral emeli a bért. Vannak ezenkívül még egyéb jutalmak is; így jutalmat kapnak a munkások olyan munkáknál való sikeres közreműködésért, melyeknek sikere többeknek pontos összeműködésétől függ; vannak jutalmak továbbá különös érdemekért, takarékoságért időben vagy anyagban stb. A jutalmak minden harmadik hónapban kiszámítatnak és a jutalmi pénztár szabályai szerint kezeltetnek. Az igazgatóság azon helyes elvből indul ki, hogy a fiatal, nőtlen munkásoknak nem szabad egész bérüket felhasználni, hanem tartoznak abból későbbre egy tartalék-alapot gyűjteni. A jutalmak tehát csak oly munkásoknak fizettetnek ki teljesen, kik családos emberek és a kik négy vagy több 15 éven alóli gyermekkel bírnak. Kifizettetik oly munkásoknak, kiknek

3 tizenöt éven alóli gyermeke van	1 fjt után	90 kr.
2 „ „ „ „ „	1 „ „	80 „
1 „ „ „ „ „	1 „ „	70 „
— „ „ „ „ „	1 „ „	60 „
23 éven felüli nőtlen munkásoknak	1 „ „	50 „
18—23 éves „ „	1 „ „	25 „
18 éven alóli „ „	1 „ „	10 „

A viszontlátás.

A szobi megállóhely közelében, a kedves kis kálvária mellett vezető úton, — hol déltájban a madár sem jár, — két törődött öreg ballag nehézkes léptekkel. Nehéz volna megmondani, az asszony támaszkodik-e reszkető urára, vagy a férj keres-e támaszt roskadó felesége karján. Minden stációnál megállnak, térdre ereszkednek és ajtatosan morzsolják a kopott rózsafüzért.

Nem néznek egymásra, nem akarják fáradt szemeikben a nehéz könyveket meglátni.

Hullanak, hullanak a fájó könyvek, ki tudná megmondani mióta. Az első könyvesebb még akkor hullott ki, midőn egyetlen fiuk, a dédelgetett Kormos Feri, a szegény öregek szemefénye, se szó, se beszéd, eltűnt hazulról. Még a kapufélfától sem vett búcsút. Ezt siratják az öregek.

Fájdalmukat az idő nem enyhítette, pedig bizony már húsz éve annak, hogy a háládatlan fiú magukra hagyta az öreg szülőket.

Mindennap elbeszéliük fűnek-fának. Ezerszer hallotta már a falu népe, de hát meghallgatják mégis az öregek fájó panaszát, ha még ezerszer is elbeszelnék. A beszéd vége aztán rendesen az, hogy Kormosné ura nyakába borul és sírnak, sírnak.

A ki látja, velük sír, olyan megható az öregek mély fájdalma. Az aggastyán mégis erőt vesz magán és reszkető hanggal és nehéz elhatározással mondja:

„Édes anyjukom, hagyj fel már a sírással. Rossz kölyök, szívtelen nebuló volt, nem érdemli meg, hogy megsirassuk.“

„Ne sírjon, asszonyosság — biztatják, kik hallják. — Rossz kölyök, szívtelen nebuló volt, nem érdemli meg ezt a szeretet.“

Am az öreg nem nyugszik meg ebben, neheztelve mondja:

„Nem is olyan rossz volt az istenadta, dehogy is volt rossz. Má hogy lett volna rossz az én fiam. Hisz kentek is tudják, milyen jó volt. Nagyon is jó volt. Csak az esze, meg műveltsége, azok,

A jutalompénztárban összegyűjtött betét a 60. életkor elérésevel, a gyárból való kilépéskor, valamint halál esetében az örökösöknek kifizetetik. Azonkívül a beteveknek joguk van házasság alkalmával a heti bér húszszorosát, születés alkalmával annak kétszeresét kivenni.

Legnevezetesebb ezen vállalatnál az, hogy munkásikat a béren kívül a vállalat tiszta nyereségében részesítik. A munkások közt ugyanis a tiszta nyereség 10%-át, azaz minden száz forintnyi nyereségből 10 frtot a munkásokra fordítanak; e 10%-ot ugyanis az igazgatóság a személyzet javára tartozik felhasználni. Tehát nem osztják ki, mert azzal sok baj járna a munkások elszámolást kérhetnének. A 10%-ból legfeljebb egy negyedrészt használható fel közös célra; a többi a személyzet között a bérjövedelem arányában osztatik fel és pedig akkép, hogy az első osztályba tartozó munkások része munkabérek felének arányában számíttatik, a második osztályé a bér kétharmad, a harmadik osztályé az egész bér, a negyedik osztályé a bér másfele, az ötödiké a bér kétszerese arányában számíttatik. Igen fontos azon intézkedés, hogy a munkaosztalék nem fizetetik ki készpénzben, mert a munkás így könnyebb szerrel, mintegy számításán kívül jutván nagyobb jövedelemhez, csakhamar ennek arányában állapítaná meg szükségleteit és életszokásait. A munkásosztalék éppen azért arra fordíttatik, hogy a munkások aggkorra biztosíttassanak. Minden munkás 60. életévének betöltésekor nyugdíjat hűz, mely addigi rendes jövedelmének, tehát a jutalmak nélkül, felel meg. A szeszgyár 1880-tól 1893-ig 99.000 frtot osztott ki, mint a munkások osztalékát a tiszta nyereségben.

A delfti gyárban nemesak arról van gondoskodva, hogy a munkásnak mentől több jövedelme legyen, hanem arról is, hogy szükségleteit a legzélyszerűbben és a legolcsóbban elégíthesse ki. Erre szolgál a munkások és az igazgatók által létesített és „közös tulajdon“-nak nevezett vállalat. Ezen vállalat egyfelől a munkáslakásokról gondos-

kodik, másfelől üzletet tart, melyben a munkás különböző szükségleteit jó és olcsó árukkal elégítheti ki; hivatva van továbbá a nőtlen munkások ellátásáról, fürdőkről és mosóberendezésekről gondoskodni.

A munkáslakások egy parkban vannak, melyet egy terjedelmes tó két részre oszt. Itt vannak a villaszerű lakházak. Ezen parkban van az egyleti ház is, az iskolaház és játéktér, valamint Van Marken saját lakháza; itt van a zenepavillon és a vendéglői pavillon. A tavon a munkások nyaranta esolnakázhatnak. A lakások kényelmesek, tiszták és nem drágák, a mennyiben a heti lakbér 1 frt 80 krtól 3 frtig ingadozik. A legkisebb lakás egy szobából, egy konyhából áll a földszinten és két kis helyiségből. Minden ház vízvezetékekkel van ellátva. Minden háznak van kertje. A vállalatot azért nevezték el „közös tulajdon“-nak, mert így a munkás minden más iránt, a többiek jóléte iránt is inkább érdeklődik, sőt függetlenebb is, mert nincs saját házához kötve. A helyett ugyanis, hogy házat venne, vesz megfelelő számú részvényt és a vállalat nyereségében osztozik. Senkit sem kényszerítenek a parkban való lakásra, sem arra, hogy a „közös tulajdon“ társulat által fentartott üzletekben vásároljon. Vannak sokszor üres lakások is, mert némelyek a városban jobban szeretnek lakni, mások sokalják a bért. A társulat üzleteit sem keresik fel igen sokszor, mert ott csak nyolcz napi hitelt élveznek, a városi üzletekben pedig hosszabbat is. Két üzlet van: az élelmiszerek számára és egy a ruhaneműek számára. Van ezen kívül sütőde is. A társulat által elért évi nyereségből mindenkéltől 5 százalék vonatik le a részvényesek számára, a többi felosztatik azok között, kik a lakásokat bérelték és a társulat üzleteiben vásároltak. Ezen nyereség sem készpénzben fizetetik ki, hanem részvényrészekben. A pénz a részvényeknek névértékben való törlesztésére fordíttatik akkép, hogy harmincz év múlva a házak, raktárak azok közös tulajdonát képezik, kik a házakban laknak és az üzletek

azok vitték el tőlünk. Az ám! Nagy úr akart lenni. Ugy-e anyjukom? A gyöngye „anyjukom“ ráhagyja. Üreges szemei megint megcsillannak, de ez már az anyai büszkeség könyűje. Elhaló hangon vigasztalja enmagát:

„Visszajön még, érzem, hogy visszajön; üveges hintón, zsinóros kocsissal, mint a hogy a bányafelügyelő úr is jár.“

Persze, hogy a boldogság tudata megint könnyel jár, ismét rínak s a parasztok magukra hagyják őket, hogy búslakodjanak és reménykedjenek együtt.

Most is ott térdepelnek a kálvária utolsó stációjának lépcsőjén, rövid imát küldenek az éghez. Csak még egyszer, egyetlen egyszer hadd láthassák meg egyetlen fiukat s elfelejtik a husz év keserűségét . . .

* * *

A Siófokról Balatonfüredre induló hajón nagy élénkség uralkodik. Kormos Ferenczné, a bankigazgató fiatal felesége, központja az úri kompániának, a mely túlzott jókedvében cigányt hozott a hajóra.

A hajó orrán a fiatal ügyvéd, Kobza Laczi

csapja a szelet Szeley Zsuzsinak, a híres jukker kisasszonynak, a legfrissebb pletykák első hírnökének. Most is tud valami meglepőt.

„Hallotta — faggatja Kobzát — hogy Kormosnének ki veri a szelet legújabbban?“

„Nem.“

„Kelevényi.“

„Ah! lehetetlen! A kopasz Kelevényi, az édes piczi! Hahaha!“

„Psz! Itt jön Kormos.“

Kormos csakugyan hozzájuk szegődött. Kedvetlen, szomorú mosolylyal kérdezte, nem zavarja-e őket. Szeley Zsuzsi szívesen fogadta a legújabb események áldozatát. Maga mellé ültette. A rövidke pamlagon alig fértek el ketten. Kormos érezte a hozzá simuló fiatal lány heves vérének minden lüktetését. Ám őt nem lelkesítette semmi sem, lelke nyugtalan, elégedetlen volt. Utálta ezt a léha környezetet, melyben élnie kellett. Olyan rosszul esett neki ez a vad vídamság.

Most a cigány éppen az ő dalába kezdett:

„Édes anyám is volt nékem!
Keservesen nevelt engem,
Nappal fonott, éjjel mosott,
Hej, de keservesen tartott!“

rendes vevői. A munkásoknak természetesen alkalom adott, hogy tíz frton is vehessenek részvényt. E részvények alapján is részesülnek a tiszta nyereségben.

A munkások jólétét czélozza a betegség esetére való ellátás, melyről szintén gondoskodva van. Minden munkás ugyanis betegsége esetére két hónapon át teljes bérét húzza. Ha a betegség két hónapnál tovább tart, az igazgatóság állapítja meg a további segélyt. Szerveztek továbbá a gyári személyzet köréből egy önszegélyző egyletet, mely kölesönös segélynyújtásról gondoskodik. Ez egyletben az önkéntes tagsági díj heti 4¹/₂ kr. Gondoskodva van az aggkorra való biztosításról; továbbá baleset, halálesetre való biztosításról és az özvegyek támogatásáról, tüzkár elleni biztosításról stb.

Figyelem épp úgy fordítatik a gyári munkások szellemi érdekeire. Hat éven alóli gyermekek számára van Fröbel-iskola; a fiúk az elemi iskola elvégzése után bizonyos kézi ügyességeket tanulnak, a leányok mindenféle női kézimunkát, fehérvarrást, ruhavarrást, főzést; a tanoncok különböző mesterségeket tanulnak, továbbá rajzolni; az irodai gyakornokok számára tanfolyamok vannak, melyekben idegen nyelvek, kereskedelmi levelezés, kereskedelmi számtan, könyvvitel és a kereskedelmi jog taníttatik. A szorgalom buzdítására vannak ösztöndíjak, kiállítások stb. A felnőttek számára van egy szép könyvtár, vannak továbbá tanfolyamok, felolvasások stb. Igen nagy gond van fordítva a testgyakorlatokra, vívásra, koresolyázásra, czéllövészetre, evezésre. Minden munkás évente három napi szünidőt nyer és ilyenkor összeállnak kisebb utazásokra.

A munkásoknak tanácsot minden, akár hivatásukban, akár családi életükben felmerült gondokban egy erre hivatott külön osztály ad az igazgatóságnál.¹

¹ Ezt e lap előfizetőivel szemben mi is megteszszük s feleleteket a „Válaszok“ rovatban adunk.

A rossz kölyök, a szivtelen nebuló az elhagyott öreg szülékre gondolt vissza.

Arcza elborult, ideges vonaglás futott végig tagjain. Izgatottan ugrott fel s egy könyvet törülve ki szemeiből, ahhoz a csoporthoz rohant, melynek központját neje képezte.

Talán kiragadja őt a gyűlölt tömegeből, talán elnémítja örökre, hogy ne vegyíthesse hangját, bűnös leheletét a kétértelmű beszédek, érzéki élczek és hahoták közé, talán számon kéri itt nyíltan, durván azt, a miért életét pokollá változtatta. Ám a hajó megállt a balaton-füredi állomáson. Kormosné hideg egykedvűséggel nézett férjének lázas, önmagából kikelt arczába s nyugodtan lépett a hajóhídra.

Kormos fáradtan, mélyen elgondolkozva követte a duhaj társaságot.

Hova vitték gondolatai?

Két öreg szülőhöz, az ő édes öreg szülőihez, kiket ő neje büszkeségeért magukra hagyott.

Élnek-e még? Gondolnak-e még reá? Tudják-e hogy az őt körülvevő fény, pompa daczára, milyen kimondhatatlanul boldogtalan? . . .

* * *

A gyárnak 1882. év óta e laphoz hasonló és hetenként megjelenő közlönye is van, melyet a gyárnak minden tagja olvas. Ez czélszerű is, mert napjainkban az olvasmány majdnem egészen az ujság.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK

Előfizetőink jogsegélye.

Előfizetőinknek mindenben tanácsadói, támogatói akarunk lenni. S mint azt már mutatóvényszámunkban mondtuk, bármilyen kéressel teljes bizalommal fordulhat hozzánk az, ki a „Kitartás“ tagja, kinek ügyében a legnagyobb lelkiismeretességgel járunk el. Akármilyen jogi fölvilágosítást is ingyenesen kap az illető. Ha pedig perét visszük, őt csakis a felmerült tényleges kiadások (bélyeg-költségek, irásdíj) fogják terhelni.

Szócsó a vasuti szolgálatban.

A ki a végrehajtó forgalmi szolgálatot ismeri, tudja, hogy mily sok hiábavaló munkának, veszedelmes rendelkezésnek és esetleg balesetnek lehetne elejét venni, ha egy hangosan működő, hordható oly akusztikai segédeszközzel rendelkezni, melylyel még oly időben is lehetne egy távolállóval értekezni, a mikor idő hiányában ahhoz annyira közeledni már nem lehet, hogy az rendes emberi hanggal elvégezhető legyen. Az ilyenkor alkalmazásba vett intés, füttyülés, hadonázás csak zavarólag hat és sokszor sajnos félreértések kútforrása. A távolba való beszélésre igen alkalmas a szócsó, mely egyúttal jelzősípval is van kombinálva s csak oly nagyságú, hogy a szolgálati zubzony alatt is könnyen elhelyezhető. Formájára a szolgálaton

A vághegyi úton, a kátyús kerékvágásokban nagy kocsisorban haladnak a szobi fuvarosok. Súlyos kápolna köveket szállítanak, melyek nagy zajt csinálnak a kocsik zökkenésekor. A kocsisok rekedt, tompa hangon biztatják ökreiket hol csáléra, hol hajszra. A felszálló porfellelgenben Kunyik Jóska alig ismer a Kormos párra, a mint az út szélén a szakadék mellett bandukolnak hazafelé.

„Hotti ficzkó, hotti ficzkó!“ — nógatja lovait, hogy letéritse őket az útról, mert különben le-sodorják a szegény öregeket.

„Honnan jönnek, Kormos bácsi?“

„Mária-Nosztráról, fiam! Jézus szent szívének miséjéről.“

Az öregek megállnak. Megvárják, míg a kocsisor elhalad mellettük. A kocsik mind kitérnek. Okosak az állatok, nógatás nélkül is kitérnek. Az utolsó kocsiról a kitérésnél még egy kápolnakő is leesett. A nagy zajban a kocsis észre sem vette. A jó öreg Kormos bácsi hajolt le érte. Felvette s a kocsit után vitte. Fel akarja dobni a kocsira, mert hisz nagy kára lenne belőle szegény Gyurkának. Konvencziójából számítanak le. Nem bírja erővel az öreg Kormos. A követ leejti. Öreg; lábaira esik a nehéz kő. Keserves jajgatására

kívül helyezett régi vonatvezetői jelzőkürthöz hasonlít, hossza 40 cm. és „Sprechhuppe“ néven 12 márka 50 pfennigért Schulze F. F. A. cégnél Berlinben N. Fehrbellinerstrasse 47/48. szám alatt szerezhető meg.

Igen üdvös volna, ha ezen hasznosnak látszó jelzősegédeszközzel, mely hivatva van az emberi hang erősítésére, hazai vasutaink is megejténék a próbát s ha beválnak, minden szolgálattevőt ellátnának vele.

Vasutak sebessége.

A vasutak üzeménél lényeges törekvés, hogy a vonatok menetsebessége minél inkább gyorsíttassék. Természetes, hogy a gyorsaság emelése számos előfeltételtől függ s a végtelenig ki nem terjeszthető. Most, midőn a goliát sínek lerakásától főbb vonalainkon mi is nagyobb gyorsaság behozatalát várjuk, nem érdektelen, ha a francia vasutaknál — a melyek 1899. év tavaszával szintén tetemes gyorsítást szándékoznak behozni — ez irányban tervezett s már kivitel alatt levő intézkedésekről megemlékezünk.

Ezen vasutakon kezdetben csak a fővonalakon közlekedő vonatok menetét gyorsítják s csak azután térnek át a mellékvonalak vonatainak gyorsítására oly módon, hogy a kiállítás évében teljesen eleget tehessenek úgy gyorsaság, mint kényelem tekintetében az igényeknek.

A gyorsaságot azonban nem absolute kell tekintenünk, hanem azon súlylyal való viszonyban, melyet a mozdony vontat. Így pl. III. Napoleont egy régi rendszerű Crampton-mozdonyon vontatott vonat a Solferino melletti csatából 90 km.-nyi középsebességgel repítette Párisba, de e mozdony csak 3 kocsit s alig 80—90 tonnát vitt. Mai nap azonban a Bousquet, Sauvage, Moffre által javított szerkezetű mozdonyok valóságos csodákat művelnek Franciaországban, s pl. Bousquet Compound mozdonya 200 tonna súlyt 100 kilométernyi gyorsasággal visz állomásról állomásra.

összefutnak a fuvarosok. Segédkezni akarnak a szegény öregnek, a kire felesége — tehetetlenül, zokogva borult. Hordágyon vitték haza. Nagy fájdalomában folyton csak azt beszélte:

„Csak addig — addig ne haljak meg, míg fiam egyszer meg nem látom.“

Kérését nem hallgatták meg; fiát nem láthatta már. Akkor jött az, mikor a falu népe utolsó útjára kísérte a szegény öreg Kormos bácsit. Ott ment hátul a nagy úr, a menet végén, hogy meg se lássák, meg se ismerjék. Ott sírt, ott zokogott a síron, mikor már eltávozott a gyászos tömeg s nem látta senki

Másnap, mikor Kormosné összetörve kiment felejthetetlen férje sírjához, a síron egy czilinderes urat talált holtan elterülve. A fejéből kipatakzó vér vörösre festette a friss sírhantot.

Nem ismerte meg, soha se tudta meg, hogy az az ő egyetlen fia volt, a kit úgy szeretett volna csak még egyszer, egyetlen egyszer meglátni

(U.)

Nagy késleltetést okoz azonban a vízvétel, a melyen úgy óhajtottak segíteni, hogy a mozdony után 18 tonna víztartalmú kocsit akasztottak. Ekkora holt súly vonatása azonban több hátránnyal jár, mint a mennyivel az előny fölér, melyet okoz.

Az orléans-i társaság újabban a gyorsaság emelése érdekében oly Compound-mozdonyokat óhajt beszerezni, melyek amerikai rendszer szerint menetközben a sínek között egymástól kellő távolságban elhelyezett vízmedencékből szívják magukba a vizet.

Azonban nem kell azt hinni, hogy mind e rendszerek mellett a végtetekig fokozható a gyorsaság. Hiszen a még oly erős szerkezetű al- és felépítmény, híd és egyéb szerkezetek is csakhamar tönkre jutnak, ha ily örült sebességgel oly hatalmas súlyú vonatokat menesztenek felettük; másrészt a biztonság, kényelem is szenved a túlságba vitt gyorsaság alatt. A mozdonyok is magukban hordják alapját annak, hogy a gyorsaság maximumát csakhamar elérendjük. Ugyanis az a hatalmas nyomás, melyet a hengerbe tóduló gőz okoz, végre eléri azt a pontot, midőn a virtuális erő pozitív eredményt tovább nem képes teremteni s a gyorsaság többé nem fokozódik. S éppen ez az a hátrány, a mely a gőzgépeknél számos előnyük mellett is, a villamos motorokkal szemben jelentkezik.

A francia északi vasut-társaság, mely minden haladásban zászlóvivő, márczius 14-én 180 tonnás vonattal két hétperces megállás mellett 2 óra és 58 perc alatt 251 kilométernyi utat tett meg, tehát mintegy 85 km. középsebességet ért el.

Előtte való napon a társaság hivatalnokait utaztató különvonat 93 km.-nyi középsebességgel haladt.

Egyik kéjvonat állandóan 90 km.-nyi sebességgel közlekedik, tehát nemcsak a francia vasuthálózat összes vonalait befutó vonatok sebességét mulja jóval felül, hanem a világ összes vasutaival szemben is tekintélyes pozíciót biztosít magának. Ezen vonat Tergnier és Busigny között 94 km. sebességgel robog.

Egy második kéjvonat 85 km.-nyi, egy harmadik pedig 88 km.-nyi középsebességgel halad.

Ezen eredményeket a többi francia vasut-társaság szintén iparkodik elérni s így remélhetőleg a jövő évben már a többi vasut hálózatán is fogunk hasonló gyorsaságú vonatokkal találkozni.

A magyar vasutak kiterjedése.

A magyarországi fő és h. é. vasutak hossza 1897. évben 15.750 kilométer volt, vagyis az előző évnél 872 kilométerrel több.

Az összes vonalak kiterjedéséből 100.000 lakosra átlag 86-9 kilométer esik. Ezen arányt más államokkal összehasonlítva azt találjuk, hogy hasonló számú lakosra Svédországban 197 km., Svájcban 111 km., Franciaországban 106 km., Dániában 100 km., Norvégiában 96 km., Németországban 91 km., Angolországban 85 km., Ausztriában 70 km., Belgiumban 61 km. esik.

Magyarország tehát e sorozatban a hetedik helyet foglalja el.

A munkabér és a vállalkozói nyereség.

Az amerikai munka-miniszterium statisztikai dolgozatai társadalompolitikai szempontból igen becses anyagot ölelnek fel. Igen érdekes az az összeállítás, melyet ez a hivatal New-York államra vonatkozólag összeállított arról, hogyan aránylik a munkabér és a vállalkozói nyereség az árucikkek árához. A főbb cikkekét véve, az árúk árából esett százalékokban:

Iparág	Munka- bérré %	Vállalkozói nyereségre %
Czipő	29·37	7·61
Építő	26·12	1·70
Kocsi	33·71	7·96
Vegy szerek	15—	10·28
Szivar, dohány	33·41	14·20
Óra, ékszer	23·66	11·46
Pamutipar	30·18	6·58
Agyagipar	24·51	1·44
Üvegárúk	38·37	9·19
Keztyű	33·51	16·95
Szövött-árú	27·68	8·25
Bőr	18·98	8·63
Italok	12·47	13·67
Gépek	40·26	13·43
Fémek	34·66	10·56
Vasut	33·78	2·86
Papir	18·01	10·76
Nyomda	46·59	21·44
Selyem	26·62	6·05

Ez a statisztika azt mutatja, hogy a munkások része sokkal nagyobb a vállalkozó nyereségnél és éppen azokban az iparágakban, melyek legtöbb munkást foglalkoztatnak, mint építő-, ruhászati-, pamut-, bőr- és gépipar, a munkabér sokszorosan meghaladja a vállalkozói nyereséget. Más államokban persze a viszony más, mert Amerikában a munkabér aránylag magasabb, mint nálunk, mindamellott olyan nagy eltérés az arányban, hogy Európában a vállalkozói nyereség haladna meg a munkabért, nem valószínű. Ez a statisztika meglehetősen devalválja azokat a jelzőszavakat, melyek a munkásnak kiszípolozásáról és a vállalkozói nyereség túltengéséről szólnak. A fenti két számsor összegét 100%-ra természetesen az anyag és költség összege egészíti ki.

Utazás mozdonyal az északi sarkhoz.

Amerikai hírlapok értesítése szerint J. K. Mulkey, gazdag kaliforniai mérnök azon tervének keresztülvitelén fáradozik, hogy mozdonyal közelítse meg, esetleg érje el az északi sarkot. Jelenleg egy teljesen új szerkezetű mozdonyt épített. A mozdony úgy lesz szerkesztve, hogy nemcsak jégen, de kavicsos jégen is közlekedhetik. A kerekek fogakkal vannak ellátva, melyekkel a mozdony a síkos talajba kapaszkodhat. Elöl csúcsban végződően van építve s ezen alakjában — legalább a fűtaláló véleménye szerint — képes lesz minden akadályon keresztülhatolni. Hossza 7 m., szélessége 3 m. Három hengere van s nem gőz, hanem gáz fogja hajtani. A feltaláló arra számít, hogy a mozdony képes lesz 6 „Pullmann“-kocsit és 4000 kg. árút tovább-

bítani. Ez mindenesetre a legkényelmesebb módja volna az északi sarkhoz való utazásnak. Az új mozdony a közel jövőben elkészül, s akkor próbameneteket fognak rendezni Észak-Canadában, Viktoria és Dawson City között; ha ezek a kísérletek sikerülnek, az elutazás az északi sarkhoz azonnal meg fog történni.

Mánások a népért.

Trautmansdorf Nándor gróf, miként értesülünk, gerendási több ezer hold birtokát fölparczellázva, 530 vagyon-talan családnak adta bérbe esekély évi bér fizetése mellett; Wenckheim Frigyes gróf pedig vésztői uradalmának boesá-totta egy részét rendelkezésére a községnek oly czélből, hogy azt mintegy 200 szegény, szorgalmas földművesnek május hótól kezdve, szintén felparczellázva, adja át igen esekély bérért 20 esztendőre.

A világ legnagyobb indóháza.

A világ legnagyobb indóháza Bostonban most készült el. Huszonnégy óra alatt ezen indóházból 750 hosszabb és 1250 rövidebb útú vonatot indítanak el. Az indóház nagy csarnokában 32 vágány van lerakva. A csarnok 185 méter hosszú és 174 méter széles; az utasokat és podgyászaikat, valamint az árukat villamos erővel működő lifteken szállítják a csarnokba.

A vasuti munkások védelme Hollandiában.

Folyó év február hó 9-én kelt királyi elhatározás, mely 1899. október hó 1-én lép életbe, elrendeli, hogy a vasuti állomások munkásai 24 órán belül ne tovább, mint 10 óráig legyenek foglalkoztatva. A többi vasuti munkások részére legnagyobb munkaidő gyanánt 16 óra jelöltetik meg, mindazáltal három naponkint nem tovább, mint 42 óráig, vagy 14 napon belül nem tovább, mint 168 óráig foglalkoztathatók. Két munkaidő között legalább 10 órai nyugvó időt kell engedni. Ezen kívül minden vasuti munkásnak 26 pihenő nap van ígérve évente, melyből legalább 8 napnak vásár- vagy ünnepnapra kell esni.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

Kérjük előfizetőinket, hogy az előfizetés első részletét mielőbb szíveskedjenek beküldeni, mert minden igényük ezen összeg beküldésével érvényesül.

L. Komárom. Agitációját szívesen veszszük.

F. S. Vác. Gyűjtő-ívet küldünk. Szívesen látjuk a szerkesztőségben, a dolog részletesebb tárgyalása czéljából.

L. Eszék. Ügyében eljárunk, hiszszük, hogy eredménynyel.

K. Miskolcz. Lapunk mai vezető cikke felvilágosítja a 10 krajezáros hozzájárulást. Ha 10.000-nél több tag van, már nem 10 krajezár, hanem kevesebb lesz a hozzájárulás. 10.000 tagnál legfeljebb 85 halálesetet mutat ki az életbiztosító-társaságok legrosszabb számadata is.

H. S.; M. L. Miskolcz. P. T.; K. J.; J. Z. Szatmár. J. Balásfalva. K. Zágráb. Május elsejétől kezdve, a könyveket már el is küldtük.

Tartalom: Mit akarunk! *Dr. Luby Gyula.* — Kis emberek, nagy czélok. — A munkásviszony egy németalföldi gyárban. *Dr. Kanyó Géza.* — *Tárca:* A viszontlátás. (U.) — *Vegyes közlemények.* — *Szerkesztői üzenetek.*